

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 8 filieri.

ADEVÉRUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — 4 coroane

Pe 1/2 an — — 2 coroane

Pe un 1/4 an — — 1 coroană

Pentru străinătate:

Pe 1 an — — 6 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — 2 dolari

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare în fiecare Vineri.

Tovarășii din Orăștie vor ține Duminecă, 28 Iulie st. n., o adunare mare publică, la care și comitetul central român va trimite oratori. Tovarășii au invitat și pe fostul deputat dr. Aurel Vlad. Se prevede o adunare dintre cele mai frumoase.

La ordinea zilei va fi:

1. Situația politică actuală.

2. Votul universal.

3. Constituirea secțiunii din loc.

Înainte frați proletari! Veniți cu toții la adunare!

Răspândiți „Adevărul“.

În zilele acestea de neliniște și zăbucim, prin care trece țara noastră, când se pregătește o mare primenire în viața politică și socială, când regimul votului universal e pe drumul înlăturării — trebuie să ne dăm seamă, că fiecare din noi este chemat la marea luptă. Dacă până acum, deși cetățeni ai Ungariei, am fost totuși fără drepturi politice și ținuți departe de viața politică și parlamentară, mâine, sub domnia votului universal, fiecare din noi va trebui să-și spună cuvântul, vom fi asaltați de zeci de candidați la deputație, cari ne vor cere voturile. Ori în asemenea împrejurări, e de mare folos să fim introduși în toate tainele politice, să nu fim streini de numeroasele probleme sociale, să cunoaștem alcătuirile de partid, programele lor, țelurile lor, oamenii lor, ca să știm aprecia, cântări pe fiecare și, apoi să arătăm încrederea, numai acelorora, cari merită s'o aibă, numai acelorora cari cu gând sincer și curat ne vorbesc și ne cheamă.

Și cine altul vă poate da sfat mai bun în astfel de cazuri, decât foaia voastră? Căci „Adevărul“, frați muncitori și țărani, e numai foaia voastră. Din banul vostru, din încrederea voastră trăiește, și de aceea, dulce și iubitoare, vă urmărește, pretutindeni, cercetează viața voastră, sărăcia și necazurile voastre, vă mângăie, vă povățuiește și vă îmbărbătează.

Foaia, aceasta, „Adevărul“, nu are în vedere decât numai interesul vostru. Grija ei e pururea de a da o altă, înfățișare, vieții voastre, mai bună, mai luminoasă. Vă arată mereu abaterile și pornirile urâte și josnice, ale celor mulți și păcătoși — și totodată, și calea de îndreptare, spre bine și frumos. Din tot ce a produs mintea omenescă, mai înălțător și mai moral, din știință și din artă, gazeta aceasta a voastră, scoate cea mai de folos pentru voi și într'o formă și într'o limbă pentru înțelesul vostru, vă împărtășește comori de gândire, numai cu dorul să vă lumineze, să vă înarmeze în viața asta grea.

Dar câte piedici n'a întâlnit în cale „Adevărul“ vostru? De câte ori stăpânirea acestei țări n'a încercat s'o sfășie, s'o sugrume, confiscând-o, aruncând în temniță pe redactorii ei, pe luni de zile — numai ca să răpească poporului muncitor român o foaie cinstită și sinceră. Dar „Adevărul“ a rezistat, a frânt toate împotriri, s'a ridicat peste toate zăgăzurile și a pornit mai departe, cu greu, dar cu pasul sigur, neîncovoiat, pe drumul ce și l'a tras, numai

cu gândul ca să servească poporul muncitor român.

Sfârșirile și jertfele astea toate — nu merită oare din partea voastră o răsplată, frați țărani și muncitori? Și singura răsplată ce vi-se cere, e să-i arătați mai multă încredere și dragoste, să o sprijiniți, să o răspândiți. „Adevărul“ e doar gazeta, care pentru voi trăiește, interesați-vă dar și voi de soarta sa, faceți ca să intre în ori-ce casă, în ori-ce bordei românesc, ca să fie citită pretutindeni. Dacă în miile de sate românești, din Ardeal, Bănat și Ungaria s'ar afla numai câte trei cetitori, trei abonați, trei sprijinitori ai „Adevărului“, i-s'ar da puțința să apară în fiecare zi și să vă fie de și mai mare folos, călăuză voastră zilnică.

Ascultați dar chemarea noastră și cu o dirză însuflețită, alipiți-vă de ziarul Dv.

Sprijiniți-l — ca să vă sprijine!

Viața politică și socială.

ÎN ȚARA.

Partidul guvernamental în haină nouă? — Adunările populare ale opoziției. — Sfârșitul absolutismului în Croația.

Gazetele din Budapesta și Viena s'au ocupat pe larg de svonul răspândit, că zilele partidului guvernamental sunt numărate, că acum, după ce acest partid a făcut să treacă prin parlament reformele militare — menirea sa istorică e împlinită. Se poate deci dizolva și veni iară sub altă firmă și cu alt program politic. Dacă svonul acesta ar fi adevărat, atunci e vădit lucru că partidul guvernului Lukács—Tisza își dă seamă, că e compromis cu desăvârșire de pe urma ticăloșilor sale, că nu se mai bucură de nici o trecere în țară. Și banda lui Tisza mai are o licărire de nădejde, că punându-și o mască nouă, o haină nouă, va fi primită altfel de popor. Zadarnică nădejde.

În țară numai partidelor opoziționiste, în unire cu cel socialdemocrat, li-se arată încredere. La adunările de până acum, ca și la acele din Dumineca trecută din Zalaegerszeg, Ocsa, Chionoran, Privigyé, a venit întreg poporul și a înfierat împreună cu vorbitorii nelegiuirile guvernului.

După seceriș vor avea loc adunări și mai numeroase.

— Ministrul Croației, Iosipovich, a declarat unui ziarist vienez, că la toamnă, se va ridica absolutismul din Croația. Până atunci însă poporul trebuie să îndure regimul tiranic al lui Cuvaj. Dar la toamnă, când se deschide parlamentul, guvernul are nevoie de voturile deputaților croați și de dragul acestor voturi, se va pune capăt despotismului din Croația. Așa fel de politică face stăpânirea de azi a Ungariei.

ÎN STRĂINĂTATE.

Dela congresul socialist italian.

La congresul anual al partidului socialdemocrat din Italia, ținut zilele acestea la Reggio, între altele s'a protestat împotriva războiului italo-turc din Tripolis și cu mare însuflețire s'a adoptat o rezoluție redactată în acest sens. S'a aprobat apoi propunerea fracțiunii revoluționare, ca să se eschidă, din partidul socialdemocrat deputații Bisso-

lati, Cabrini și Bonomi Podreca, din cauza ținutei lor, contrară spiritului, doctrinei și tradiției socialiste. Li-s'a imputat îndeosebi omagiul adus regelui după atentatul făcut în contra sa și apoi ținuta acestor deputați socialiști față de declarația războiului. Deși datorită lor de socialdemocrați era ca toate mijloacele cu puțință să înlătore războiul italo-turc, ei nu s'au împotrivit, ci dimpotrivă; s'au declarat chiar pentru războiu și ca și ceilalți deputați burghezi, se mândreau că sunt „patrioți“, îndemnând pe fiii poporului, cătanele, să se ducă la marel, în interesul domnilor și clerului din Italia, cari voiesc să fie stăpâni și pe pământurile turcești din Tripolis. Partidul socialist trebuia dar să eschidă din sânul său pe acei membri, cari luptă pentru interesele domnilor, și nu ale poporului muncitor.

Congresul partidului socialdemocrat din România.

Discursurile delegaților din Austria, Bulgaria, Serbia, Ungaria. — Diferite rapoarte. — Situația mișcării socialiste în țara românească.

Vineri, 29 Iunie st. v., dimineața au început în sala Oppler dezbaterile celui de-al V-lea congres al noii mișcări socialiste din România.

Sala e frumos decorată, cu ghirlande de verdeată și placarde cu inscripțiuni, ca: „Trăiască socialdemocrația“, „Vrem votul universal“, „Vrem pace între popoare“, „Vrem 8 ore de muncă“ etc.

La orele 9 dimineața, încep a sosi delegații organizațiilor, din provincie, a sindicatelor și clubului din București.

Ca reprezentanți ai socialiștilor din alte țări, sunt de față tovarășii: George Grigorevici (Austria) Dimitroff Christoff și Alexandroff (Bulgaria), Tuțovici (Serbia), Buchinger (Ungaria) și Crețu.

Din țară au trimis delegați cluburile și sindicatele din Ploești, Câmpina, Focșani, Brăila, Constanța, Tulcea, T-Severin, Bacău, Moinesti, Bârlad, Botoșeni, Iași, Călărași, Galați, Pitești, Roman, P-Neamț, etc.

Au trimis telegrame organizațiile sociale, liste din Ungaria, Germania, Austria, Bulgaria, Serbia și dela organizația cehă. Biroul internațional a trimis următoarea scrisoare:

Am primit scrisoarea d'voastră, prin care vă anunțați congresul. Văzând importanța ordinei de zi, ași fi voit să asist la dezbateri, dar situația actuală din Belgia și sesiunea parlamentară, care se va deschide la 9 Iulie, — sesiunea care va avea un rezultat capital pentru partidul nostru, se opun absolut la plecarea mea imediată.

Vă facem cele mai bune urări pentru ca dezbaterile voastre să fie fecunde și ca hotărârile ce veți lua să desvolte puterea partidului vostru și vor ajuta triumful final al socializmului.

(ss) Huysmans.

Deschiderea sedinței.

Sedința se deschide la orele 10. Tov. I. C. Frimu salută pe delegații străini și dă cetero unui mare număr de scrisori și

telegrame din partea organizațiilor citate mai sus.

Roagă adunarea să se ridice în picioare pentru comemorarea mai multor fruntași morți ai mișcării, Mișu Ionescu, Protopopescu etc.

Biuroul se formează din tov.: dr. C. Racovski președinte, vice-președinți tovarășii Toma Dragu și Iancu Iliescu, secretari tovarășii N. C. C. Petrescu și Spătaru.

Ia cuvântul tov. dr. Racovski. Salută pe trimișii organizațiilor din Serbia și Bulgaria. Arată că e mare nevoie de împrietenire cât mai mult a organizațiilor socialiste din aceste țări, spunând:

Țările noastre mici sunt considerate ca niște colonii. Luptând aci, noi aducem un serviciu imens proletariatului din Apus. Dacă noi reușim să punem capăt intrigilor Austriei și celorlalte țări mari în Balcani, vom înfrânge militarismul puterilor mari. Salută în dl George Grigorovici un socialist român, care dă pilda cea mai frumoasă de rezultatele ce poate aduce o luptă pregătită. Relevă greutățile cu care are de luptat acesta în Bucovina-pentru a se putea alege ca reprezentant al muncitorimei. Arată că mulțumită d-lui Grigorovici există azi în Bucovina o uniune sindicală și un partid socialist bine organizat.

Până acum am desfășurat la noi o acțiune teoretică; trebuie să spunem astăzi cuvântul nostru în chestii practice, fiindcă mișcarea noastră poate propune reforme. Azi avem un congres de scopuri practice, de realizare.

Mișcarea noastră corespunde nevoilor politice și economice românești.

Cuvântarea tov. G. Grigorovici.

Am venit în mijlocul vostru într'un timp foarte semnificativ. Acum când aveți în mijlocul vostru pe dr. Racovski, începe pentru voi o nouă eră. Vă salut în numele partidului socialdemocrat din Austria.

Explică greutățile cu cari au de luptat socialdemocrații din Austria, din cauza diferitelor partide naționaliste.

Revenind la România, spune că fără o

bază financiară, fără sindicate bine organizate e imposibilă o mișcare puternică socialistă.

Noi, cei din Austria, vă vom ajuta moralicește. Voi veți fi trupele ajutătoare cari vor sprijini marile forțe ale Apusului în lupta mare pe care o va da munca contra capitalului.

Aduce elogiul doctorului Racovski și sfătuiește pe muncitori să-l urmeze.

— Cu un om de energia lui Racovski și cu un teoretician valoros ca Ghenea — puteți pași mândri înainte. Spune că mișcarea proletară există în România mai mult decât în alte țări balcanice.

Dr. Racovski propune a se trimite o telegramă de felicitare tov. Adler, șeful socialiștilor austriaci, care a împlinit nu de mult 60 de ani; o telegramă biroului internațional din Bruxelles și una organizației socialiștilor din Berlin.

Vorbește apoi de expulzații cari au început să se întoarcă în țară.

Adresează omagii expulzaților.

Înainte de a da cuvântul tov. Tuțovici, spune că în Serbia sunt Camere ale muncitorilor, ai căror secretari sunt plătiți de stat.

Cuvântarea tov. Tuțovici.

Secretarul partidului socialdemocrat din Serbia care vorbește în sârbește, regretă că nu poate glăsuși în limba românească și arată că vine să salute mișcarea socialdemocrată din România, cu care partidul socialdemocrat sârb vrea să lege raporturi mai intime, spre a însufla tuturor muncitorilor credințele internaționaliste.

În Serbia — spune oratorul — industrialismul e la începutul său; totuși mișcarea sindicală a făcut acolo mari progrese.

Sunt acolo 10.000 de muncitori și sunt în partidul socialdemocrat peste 5000 de membri bine convinși.

Mișcarea socialdemocrată din Serbia se caracterizează prin o perfectă unitate de vederi și de acțiune. Mulțumește socialiștilor români, cărora mișcarea din Serbia le datorește mult. Spune că prima broșură

care i-a îndrumat pașii a fost „Concepția materialistă a istoriei“ a tov. Ghenea.

Țările mici au de luptat cu politica capitalistă a țărilor mari, de aceea noi avem tot interesul să ne dăm mâna cât mai des pentru a opune politicii militariste o federațiune republicană a țărilor mici din Balcani...

Dr. Racovski traduce apoi discursul tov. Tuțovici.

Discursul tov. Dimitroff.

Tovarășul George Dumitroff, ca reprezentant al socialiștilor și al uniunii sindicatelor din Bulgaria, vorbește în limba bulgară.

Constată cu regret că țările balcanice și mai ales România cu Bulgarii se cunosc foarte puțin. Arată că și în Bulgaria ca și Serbia, internaționalismul are multe greutăți de învins, din pricina că o mare parte din populație o formează micii proprietari de pământ.

Totuși partidul socialdemocrat numără 8000 membri, iar sindicatele peste 3000 lucrători. Au o gazetă cu 5000 abonați plătiți înainte, o tipografie care dă venituri frumoase, o librărie care face afaceri de aproape 500.000 lei.

Sfârșește, urând ca peste puțin să se poată întemeia o republică federativă a Românilor, Sârbilor, Bulgarilor, etc., spre a opune această forță Austriei și Rusiei și a da o mână de ajutor internaționalismului apusan.

Sedința de după amiază.

Se verifică mandatele delegațiilor la congres. Tov. Nae Georgescu, raportor, face darea de seamă materială a partidului socialdemocrat.

Spune că pentru bunul mers al partidului e nevoie de existența unei serioase baze materiale. În fruntea cluburilor în regulă cu cotizațiile, spune raportorul — stă clubul din București, celelalte fiind în mare neglijență. Își exprimă speranța, că în viitor și aceste organizații vor fi în regulă.

Tov. I. C. Frimu regretă că acest congres nu e ca număr la înălțimea așteptărilor sale.

De ar reînvia Isus...

De: Haralamb Lecca.

O voce:

Goliat cutezător!
Prometeu al libertății, al frăției și-al iubirii!
Steag ce fâlfaie eroic pe reduta răstignirii!
Au trecut atâtea veacuri de când ești imperator.

Fiica ta, Creștinătatea, — idealul omenirii,
Ingenunche și te 'ntreabă: cum, modest
    învățător,
Cum o cruce pe Golgota te-a făcut nemuritor?
Cum stai și-azi pe prima filă din albumul
    nemuririi?

La ce școală, în ce carte, învățași? Ce
    inspirare
Îți dictă sublima dogmă, ne'ntrecutule artist?
Cum scrieși cel mai poetic vers, alături
    de care

Celelalte par contururi aburite, șterse'n zare,
Stinse, ca și ochii celui care moare palid, trist,
Pe Calvarul din tabloul iscălit de tine, Crist!...

— Dacă moartea-i subterană care duce'n
    altă viață;
Dacă sufletul în haos e menit, plutind să stea;
Dacă, pasăre sau flutur, sfânt sau geniu,
    nor sau stea,
Cel plecat se reîntoarce într'o bună dimineată;

Dacă tu la noapte, mâine, sau oricând ai re'nvia,
Crist, ce-ai face?...

Altă voce:

Ca un spectru i-ar privi pe toți în față,
Ar vedea că pe ogorul semănat cu-a sa povață
N'a crescut decât neghină, vai! și s'ar cutremura.

Și-ar pleca să mai străbată înc'odată omenirea,
Fariseii i-ar sta'n cale mai haini, mai nemiloși;
Ar chema mult pân să-i vie doisprezece
    credincioși;

S'ar găsi iar vre-o Kaiafă să-i împedice
    menirea,
Iar vre-o Iudă, ca să-l vândă, ar re'ncepe
    răstignirea...
Și-ar muri a doua oară, pentru aceiași păcătoși.

Socialismul ca putere culturală.

Când pe la începutul veacului trecut s'a ivit în Anglia și Franța mișcarea muncitorească, oameni ca Heine, care de altfel a primit-o cu simpatie, o considerau ca o formă nouă a barbarismului modern, care va distruge întreaga cultură omenească.

Astăzi nu se mai poate ca acel care are o judecată limpede și urmărește cu atenție viața reală, să mai aibă astfel de părere: ori unde progresul, cultura, știința și arta au fost amenințate de reacțiunea barbară, în rândurile prime ale apărătorilor au fost socialiștii. Cu toate acestea e sigur, că în sufletele stăpânitorilor, ca și în masa popoului, care e condusă de instincte și superstiții, domnește și astăzi o frică asemuitoare. Văd pe muncitori cu vorba lor aspră și necioplită, cu purtarea lor brutală, cu mâinile și hainele lor murdare, cu fața înăspriată de crivățul vieții. Și în ochi, dacă nu e privirea ștearsă, tâmpită a vieții, care trage jugul, atunci e scântea urei, flacăra revoltei, dorința luptei împotriva apăsătorilor. Și pe urmă, dacă se mai gândesc, că acești oameni, acești foști robi, vor fi odată stăpânii lumii și că ele, clasele stăpânitoare, vor fi supuse la bunul lor plac, fără ca poliția, guvernul să se grăbească a le lua apărarea, atunci îi trec fiorii spaimii

și încep să deplângă cultura noastră minunată amenințată de proletariat și a cărui peire se apropie odată cu triumful socializmului.

N'au dreptate. Teama lor e numai o formă, în care se îmbracă frica de răsplată a crimelor nenumărate, ce le-au săvârșit împotriva clasei muncitoare. Ori-ce om care nu pierde din vedere realitatea și cugetă puțin asupra valorii și fondului culturale de azi și urmărește legile de evoluție (primenire) ale omenirii, ușor poate să vadă că nu este nici un motiv de teamă, că cultura se va distruge. Din contra, acești zdrențuroși, brutali, neciopliți și disprețuiți: proletarii sunt purtătorii unei culturi mai înalte.

Ei năzuesc la o cultură mai înaltă, nu pentru că ar fi mai nobili și mai civilizați decât clasele stăpânitoare. Spre propriul lor interes sunt forțați a lupta pentru cucerirea unui nou mod de producere, ca să pună capăt lipsurilor și mizeriei de astăzi. Și această nouă ordine economică înseamnă ridicarea oamenilor la un grad de cultură mai înaltă. Și aci vedem cum lupta economică impune tocmai clasei acesteia înfăptuirea unei culturi mai înalte, clasa care astăzi e îndepărtată dela ori-ce cultură.

Socialismul e o necesitate economică a clasei muncitoare, prin el proletariatul va scăpa de sub apăsarea exploatării și deci muncitorimea nu se poate sustrage dela socializm.

Privind acum puțin la viitoarea ordine socială, ea ni-se arată dela sine, în ce chip anume și prin ce calitate, cultura societății socialiste va fi cu mult mai superioară culturii de azi. Dacă schimbarea nu ar consta din nimic alta, decât numai în desființarea exploatării omului de către om și în organizarea socială a muncii, că va pieri lipsa, mizeria, cu toate urmările ei și se va ivi un belșug social netnchipuit astăzi, a-

Atinge chestiunea cotelor către organizații și condamnă nesinchiseala acelor organizații, cari nu s'au pus în regulă către organele centrale.

Face apoi pe larg darea de seamă morală a partidului și menționează readucerea tov. dr. Racovski în țară, pe care o consideră ca un mare succes al partidului, mulțumind tov. Dobrogeanu-Gherea, care a propagat ideea reînălțării doctorului Racovski printre mulți oameni politici însemnați ai țării.

Vorbește apoi de toate celelalte evenimente însemnate, la cari au luat parte organizațiile socialiste din țară sau străinătate. Tov. Ap. Nicolescu face o amănunțită dare de seamă financiară a comisiei generale a sindicatelor. Emite unele propuneri de reorganizare.

Darea de seamă morală a comisiei generale a sindicatelor o face raportorul tov. G. Christescu.

Arată că mulțumită unei activități neobosite s'au putut constitui sindicate de muncitori în o mulțime de orașe, unde nu există activitate muncitorească și a se reconstitui organizații acolo, unde se desființaseră.

Arată că sunt la curent cu cotizația 6775 de muncitori în întreaga țară, dintre cari 4220 numai din București.

Vorbește de mișcările muncitorești din țară și spune că în cursul anului au fost 126 greve, dintre cari 95 au reușit. La aceste greve au participat 35.363 muncitori. Numărul zilelor de grevă a fost de 530.245.

Presă mișcării.

Tovarășul Iordachescu, raportor, arată greutatea ce a avut de întâmpinat ziarul „România Muncitoare”, care are nevoie de un bun administrator plătit regulat și de mărirea foaiei pentru a se putea face loc într'ansa tuturor corespondenților din provincie. E de părere ca gazeta să apară de trei ori pe săptămână.

Cercul de editură.

Tovarășul Ilie Moscovici după ce relevă unele mici amănunte ale activității cercului

de editură, arată cu regret că numărul muncitorilor conștienți, al celor cari citesc e prea mic, din care cauză din 3000 exemplare tipărite dintr'un volum, nu s'au putut vinde decât 1200 volume, din cari la muncitori numai 600. Dela 1 Iulie 1911 până azi s'au vândut însă 48.000 broșuri, 10.500 cărți poștale de proveniență germană și 9500 insigne, cari în total au dat 13.500 lei.

Pentru ca cercul de editură să dea roade, propune a se aproba numirea unui specialist cu plată, care să se ocupe serios de editură.

*

În numărul viitor vom urma cu darea de seamă asupra desbaterilor acestui interesant congres al tovarășilor din România.

Vorbirea tovarășului Buchinger, reprezentantul partidului socialdemocrat, precum și a tov. I. Crețu din partea comitetului central-român din Budapesta, le vom reda în numărul viitor.

Scrisoare din Țara Zarandului.

Mizeria și suferințele băieșilor. — Nerușinarea executorilor. — Mereu pedepse în bani și închisoare. — Cum trăiesc și ce plată au băieșii. — Sărăcie, sărăcie. — În unire e scăpare.

Brad, Iulie 1912.

Onorată Redacțiune!

Iată, vin să vă scriu în puține cuvinte despre multele dureri și necazuri ce avem pe aici. Voi să arăt adevărul la toată lumea, ca să știe fiecare câtă nedreptate fac domni dela societatea proprietară a băilor (ocnelor) cu muncitorii dela băi și câte persecuțiuni și prigoniri are de îndurat poporul sărac din partea solgăbirăului din Brad și a executorilor.

Să vă dau numai o pildă ce-au făcut executorii când au venit după dare în satul Czereczel. În primul rând s'au dus pe la femeii, ce se aflau singure acasă, cu gândul

cestea singure ar însemna un progres uriaș, căci numai astfel cultura de azi, care e obiectul de lux al unei mici caste, va putea să fie însușită de masele mari ale poporului.

Preocuparea cu artă, știință, educația în general este posibilă numai când omul are timpul necesar și ziua de mâine asigurată. Burta goală și capul chinat de gânduri nu se ocupă cu ele. Socialismul prin organizarea economică a societății e deci acela, care deschide pentru prima oră poporului drumul către cultură. Prin aceasta se face totodată și o aspră critică a închipuitei amenințări a culturii de azi.

Cultura de azi e cultura numai a unei mici clase și prin urmare nu poate fi socotită cultură. Cine nu cunoaște povestea aceluia stăpân bine educat de robii, care se distra cu creațiuni fine artistice, în timp ce din curte străbăteau țipetele disperate ale robilor biciuiți până la sânge. Acest tablou oglindește minunat cultura societății burgheze de azi. Toți acei, cari trăiesc în belșug, se laudă cu cultura lor, în timp ce trec nepăsători pe lângă sărăcia, mizeria, desna-dejdea, murdăria și suferința semenilor lor. Prin aceasta dau dovadă de brutalitate și barbarie sufletească și pun pecetea superficialității pe mult laudata lor cultură. Și dacă le găsim o scuză prin aceea, că azi nu se poate altfel și atunci le lipsește ori-ce drept de a îndemna la luptă de apărare a „acestei culturi” împotriva socializmului, care țintoste intronarea adevăratei culturi omenești.

Cultura socialistă nu se deosebește numai prin aceea, că e universală, dar și conținutul ei lăuntric e altul. Cultura socialistă pune pe om într'o poziție nouă, față de natură, față de împrejurările externe ale vieții și față de semenii săi.

Omul cu mândrie se numește stăpânul lumii. Are numai puțință s'o fie, în realitate însă nu e. Acestui sărac stăpân al lumii, nici existența lui proprie nu-i sigură: dacă nu mizeria de azi, atunci grija de mâine, nesiguranța viitorului îl face să se avînte cu toată patima în luptă pentru trai. Și aceste patimi îi ucide ori-ce simț, ori-ce judecată, și în drumul său calcă în picioare pe semenii săi mai slabi, ca să treacă el. Acest stăpân al lumii trebuie să lupte pentru existență tot așa, ca și animalul. Față cu puterea socială, care s'a creat cu concursul său, e neputincios. Are oarecare știință, care-i pune în serviciul său toate puterile naturii și-i dă puțință de a produce bunuri mai multe decât trebuie, dar nu a găsit forma de organizare socială, trebuincioasă și de aceea puterea sa tehnică nu produce decât încercături și crize.

Ori, această organizare socială o înfăptuiește socializmul? Socializmul rânduiește științific și conștient producerea tuturor bunurilor trebuincioase vieții, așa cum conștient se organizează producerea în internul unei fabrici. Prin aceasta va fi asigurată existența fiecărui membru al societății, iar omul din viața zbuicimată a animalului va trece la o viață adevărat omenească. Cu înlăturarea mizeriei și suferinței — mîntea omenească va scăpa de apăsarea greoaie, care îi tescuește creierul și-l oprește să cugete liber. Mândru și liber își va ridica capul și va fi într'adevăr stăpânul pământului. Și cu asta se va începe o grabnică înbogățire a cunoștinței și energiei omenești, care-i va mări puterea sa asupra naturii într'un mod nebănuit încă.

Schimbarea asta va transforma totodată și relațiile dintre oameni. Azi omul pentru susținerea lui trebuie să lupte împotriva obștei, simțul solidarității omenești, morală,

să-și mulțumească poftele nerușinate. Dar cele mai multe dintre femeii sunt cinstite și vrednice și nu s'au lăsat a fi seduse. Și s'a pornit cearta mare, iar un jurat bătrân și kisbirăul auzind larma asta au intrat în casă, făcând atent pe executori că nu pentru astfel de treburi ticăloase a fost trimiși ei în sat.

În deobște, așa fac executorii cu bieții oameni. Se duc și iau cu sila tot ce află prin casă și pe afară, haine, mobile, vite, dela toți acei, cari au ramas în restanță cu dare. Iar acei cari se împotrivesc la această răpire, sunt arătați la solgăbirău și pedepsiți apoi cu câte 7 zile închisoare, iar în bani între 10 și 40 coroane.

*

Tare își mai bat joc slujbașii stăpânirii de oamenii din sat. Răd de viața lor, de avutul lor, de sărăcia lor.

Anul trecut, când puține vite au fost bolnave de gură și picioare — a venit doctorul comunei și s'a apucat să pecetluiască vitele în grajduri la tot satul și timp de șeasă săptămâni n'a fost permis să le scoată afară.

Întâmplându-se ca tot în vremea aceea să mai bântuie și holera în țară, solgăbirăul a dat aspră poruncă, ca 'n timp de 2—3 zile să se curețe tot gunoiul de prin curte și că la cine află baligă, va fi greu pedepsit. Și bieții oameni au dus, cari cum au putut, cu saci și cu roabele gunoiului afară din sat. Iar cei cari n'au putut s'o facă, au fost pedepsiți de solgăbirău, când a venit la inspecție, la câte trei și cinci zile temniță și la câte 10 coroane amendă în bani. Așa din toate satele, câte se țin de solgăbirăul din Brad, sunt în toată ziua în temniță între 50 și 80 de oameni. Îi ține închisi tocmai acum, când e vremea lucrului — ca să nu-și poată oamenii munci nimic, să nu-și poată strânge cele de lipsă pe timp de iarnă. Asta-i dreptate și omenie în țara ungurească.

*

Să vă mai povestesc aci ceva puțin de viața dela băile din ținutul nostru. Sunt șeasă băi: Barza, Valea-mare, Frânțișca,

sunt ucise de egoismul, de lupta pentru existență. Azi oamenii stau față în față ca concurenți, ca dușmani, sunt nepăsători față de suferințele semenilor lor.

Socializmul unește toate popoarele într'o singură mare organizare a muncii, ai cărei membri nu-i mai desparte deosebiri de interese. Solidaritatea, unitatea de interese, legătură strânsă, care până acum dănuia numai la grupe mici, clase, popoare, va îmbrățișa atunci întreaga omenire. Ce a propovăduit creștinismul și pentru care s'au trudit sufletele mari și nobile ale omenirii, fără ca să o poată înfăptui, înfrățirea tuturor oamenilor va deveni realitate în societatea socialistă.

Lipsa organizării sociale ni-se arată în toată grozăvia sa, în dușmănia dintre state și 'n pericolul războaielor. Burghazia tuturor statelor se înarmează până 'n dinți și nu se gândește decât la: stăpânirea lumii, anexare, subjugarea brutală a altor popoare. Și 'n timp ce în biserici se cântă pace pe pământ și 'n ceruri — în sufletele lor gândesc: pacea e o nebunie.

Socializmul împotriva acestora, reprezintă pacea universală, unirea tuturor popoarelor într'o singură mare familie, care va avea chemarea să înfăptuiască progresul și cultura desăvârșită a omenirii.

Acele uriașe lupte de clasă, sub cari se sbat trupurile statelor civilizate, sunt numai vestitoare începutului acelei mari revoluții sociale, care va duce omenirea înspre pacea adevăratei culturi omenești. În mult batjocoritul revoluționarism al clasei muncitoare sălășluește sămînța societății, care va ridica omenirea la col mai înalt grad de cultură. (Din revista „Socializmus“.)

Trad. de: I. Ciser.

Musari, Trei-Crai și Douisprezece-Apostoli. Piatra din aceste băi se varsă toată în Barza. Se scoate cu mașini afară și o duce la fabrica de măcinat, adică la ștampuri, de scoate aurul din ea. În sânul pământului se află peste 2000 de băieși, și acolo își duc cea mai mare parte din viața lor, în aer greu și înăbușeală, în fum de dinamită și praf. E mai rău ca 'n Siberia în aceste băi, mai ales la acea a societății „Douisprezece Apostoli“. Acolo, munca băieșului nu-i prețuită cum s'ar cuveni, așa că nici hrană pentru lihnitul său trup nu are. Acolo, băieșii trăiesc mai rău, decât câinii domnilor, căci câinii mănâncă carne și pâne, dar băieșii în loc de carne, au ciapă, în loc de pâne mălai, iar în loc de cafea, oțet multit cu apă. Și asta fiind că domni de la societate jefuesc, pungăsesc munca băieșilor. Domni nu dau o plată dreaptă, ca să poată trăi băieșul mai ca lumea.

Căci cine poate trăi astăzi cu 1 coroană sau 1 coroană 50 fileri pe zi, sau 40 până la 50 coroane pe lună? Directorul societății, care trândăvește și se plimbă toată ziua, are 100 coroane pe zi, adică 3000 coroane pe lună și pe deasupra lumină gratis, lemne, trăsură, totul frei (frei, liber). Pe când un băieș, care muncește de dimineată până seară, muncă grea și obositoare, de abia are cu ce să se hrănească. Odihă n'are; acasă e femeia plângătoare, pruncii flămânzi. Și pentru ce asta? Fiindcă, băieșul n'are pe nimeni, care să-l lumineze, care să-l apere, care să-l sfătuiască și să-l adune într-o taberă puternică.

Și de aceia băieșul rămâne rob, toată viața, adună averi pe seama domnilor, își pleacă capul cu umilintă și suferă lipsa cea mai mare.

Jalnică e viața băieșilor, jalnică e și cântarea lor ce singur și-au făurit-o:

Suntem băieși în pământ
Ca și morții în mormânt,
Dimineata cum intrăm
Muncim greu și asudăm.
Soarele nu-l mai vedem,
Iar mâncarea ce-o avem
E numai ciapă cu mălai.
Cum vine luna lui Maj,
Mai este alt iad, ca la noi?
Bătuți, supuși, ca niște boi,
Suntem galbeni la față
Amară-i a noastră viață;
Dar acum ne-am săturat,
Suntem sătui, de tot răbdat:

Veniți cu toți, ne facem frați
Ne unim cu socialdemocrați.
Steagul roș să ne-adumbrească,
Socialiștii toți să ne trăiască!

Da, numai în socialiști e nădejdea noastră, în puterea lor, în organizația lor, în însuflețirea și jertfa lor de luptă. Căci un lucru să știm, frați băieși, printr-o minune oarecare nu se va schimba soarta noastră tristă, ci numai prin unirea noastră, prin străduințele noastre, prin luptele noastre. Să abonăm foaia „Adevărul“ și să urmărim pilda muncitorilor de alte breșle, care sunt solidari între ei și și apără interesele lor, își urcă plata prin grevă. În alte țări, băieșii au o leafă, de șapte ori mai mare ca a noastră, asta fiindcă nu se lasă călcați în picioare, sunt organizați, luminați, sunt socialiști.

Un băieș din Czereczel.

CRONICA.

— **A intrat în închisoarea** de stat din Seghedin tovarășul nostru, Ioan Budean, la 1 Iulie, pentru a-și ispăși pedeapsa de trei luni, pentru „marea“ crimă ce a făcut-o, că la alegerile din 1910 a spus tot adevărul alegătorilor români, ca să nu se încreadă în vorbele șarlatinilor politici. Ii urăm să iasă sănătos și mândru din temniță.

— **Greva polițistilor.** În Macău toți polițistii s'au prezentat la căpitanatul orașului, Iuliu Rákossy și i-au făcut cunoscut că

părăsesc serviciul lor, dacă nu li-se va spori imediat leafa, căci cu plata de 60 coroane lunar, nu o mai pot duce. Căpitanul s'a adresat fișpanului ca să grijească, el de serviciu, siguranței, căci nu-și mai ia răspundere pe nimic. Jandarmii au fost trimiși la Macău, pentru „menținerea ordinii“.

— **Cultura în ținutul Bihorului.** În acest ținut, rolul de conducători ai inteligenței, îl au cei din garda lui Tisza, cari de teama votului universal, țin pe lucrătorii acestui ținut în cel mai mare întuneric, în cea mai neagră mizerie. Și cine e vinovat de faptul că poporul de aici nu-și poate însuși nici cunostințele elementare? Cine e vinovat, că nu se clădește școli și nu se află învățători în număr îndestulător pentru popor? Cine are această datorie? Statul, comitatul, a căror afaceri le indeplinește tiszaiștii. Și iată cum le indeplinește: Trimisii inspectorali ai cercului Beiuș, sub conducerea inspectorului Miksa Szirmai, au făcut o interpellare ministrului de culte. În această interpellare se cuprinde o descoperire grozavă. Se dovedește, că în 39 comune nu se află de loc școale, în 85 comune sunt 107 școli, dar cari n'au funcționat, o parte fiind alcătuite din colibe țărănești, cari amenință cu dărâmare, iar alta parte din cauza că n'au avut învățători, cu o plată de trăit. Dar nu au putut funcționa și din cauza că undă au fost școli și mobilierul acestora și salariul bunicel pentru învățători, acolo au rămas locuri vacante, din lipsa de învățători. Au funcționat în 88 comune 117 școli cu 151 învățători. Inspectorul acesta a cerut ca ministerul cultelor să ia măsurile necesare pentru lecuirea acestor stări. Dar de la acest minister înzadar se pretinde ceva. Aceștia adună acum bani câștigați cu multă sudoare de popor pentru tunuri de oțel și așa nu mai ajunge la biștii copii de român nici pentru penițe de scris, dar să mai ajungă pentru școli și învățători.

Aici încă ne vedem datori de a întreba unde este partidul național român, care la tot pasul bate cu pumnii în piept, că e român, dar de ce nu-și ridică glasul ca să pretindă școli pentru acești sărmani fii ai nației românești? Să pretindă, de la statul cel nesăturat, care mereu încasează dări multe directe și indirecte.

— **Greve ale secerișilor** au mai fost și 'n cursul săptămânei trecute pe moșia lui Koloman Tisza, fratele tiranului Pișta, la Salonta-mare, apoi pe moșia doctorului Szeder în Szentés. Solgăbirăul a condamnat pe clăcașii greviști la 30 zile închisoare. Cu alte cuvinte, ori să muncească și să flămânzească, ori să crepe în puscărie. Alte greve ale seceritorilor se semnalează în Slavonia, la Darda și Djakova pe moșile principelui Schaumburg-Lippe. Dar grevele astea rămân fără rezultat, fiindcă clăcașii nu sunt organizați și sunt fricoși. Se revoltă iute și să împacă iute. În chipul acesta vor rămâne vecinic robiți.

— **Căsătorie.** Tovarășul Ioan Crețu s'a căsătorit Dumineca trecută, la oficiul stării civile din Orăștie cu tovarășa Senia Giurca. Felicităm pe noi căsătoriți, urându-le trai fericit și 'n bună înțelegere.

Contractul colectiv al măsarilor.

Continuăm azi cu înșirarea punctelor câștigate de lucrătorii mășari:

3. Timpul lucrului până la 1 Maiu 1913 rămâne 54 ore pe săptămână, iar de la 1 Maiu până la 1 Maiu 1914 va fi 53 ore pe săptămână, de la 1 Maiu 1914 va fi 52 ore, iar de la 1 Maiu 1915 va fi 51 ore până la 1 Maiu 1917, adică în acești doi ani din urmă vom avea ziua de 8 ore și jumătate, terminându-se lucrul săptămânal Sâmbăta, la ora 1 d. m., lucrul începând la ora 7 dimineata.

4. Dacă lucrătorul e trimis din oraș spre a lucra la o depărtare de 15 kilometri, a-

tunci primește, după invoiala din oraș, 40% peste salariu la cias. Timpul petrecut pe tren se plătește după invoiala din oraș, iar patronul e dator a se îngriji de locuință.

5. Salariul va fi pe oră și pe acord. Minimumul de salariu pe oră a lucrătorilor noi liberați, până la un an, este 37 fileri, cei trecuți de un an 47 fileri. Salariul lucrătorilor pe ceas trebuie să se plătească săptămânal complet.

6. Mărirea salariului: În cei cinci ani cât are valoare contractul, lucrătorii primesc de la 1 Septemvrie 1912 la ora 4 fileri sporire de salariu, iar de la 1 Septemvrie 1915 iar 4 fileri. Lucrătorii cu acord primesc de la 1 Septemvrie 1912 5%, iar de la 1915 6% pe ori-ce lucru de binale sau mobile făcute în acord.

7. Patronii și fabricanții sunt datori ca punctele cele mai importante să le tipărească, ca să servească ca regulament de atelier și pus în părete.

7. Lucrătorul, angajat pe ceas, în prima săptămână, poate în fiecare zi să părăsească atelierul, primindu-și banii pentru ceasurile lucrate, iar patronul încă poate, în prima săptămână, să concedieze pe lucrător în fiecare zi sau cias, plătindu-i ceasurile lucrate. Invoiala între lucrător și patron se face în prima sâmbăta, după intrarea în lucru. După invoială, lucrătorul nu poate părăsi atelierul și nici patronul nu-l poate concedia, decât numai Sâmbăta. În caz dacă lucrătorul fără motiv părăsește lucrul în cursul săptămânei, atunci pierde salariul zilelor lucrate. Iar dacă e concediat în cursul săptămânei, patronul e obligat să-i plătească săptămâna întreagă.

8. Ambele părți recunosc dreptul biroului de plasare, ca să se ocupe cu plasarea în lucru a lucrătorilor.

9. Patronii nu pot pune piedici la alegerea bărbaților de încredere ai lucrătorilor în fiecare atelier, deși nu vor să recunoască acest drept legal.

Aceste sunt, pe scurt, punctele câștigate de lucrătorii și stabilite în contractul colectiv, legat și întărit la Budapesta, în 2 Iulie 1912, în fața consilierului regal, de cinci patroni și cinci lucrători mășari.

Apel către secțiunile și tovarășii români.

Tovarășii! Frați muncitori!

Stăm în fața unei lupte crâncene pentru cucerirea drepturilor și desrobirea poporului de sub jugul tiraniei. Ca acțiunea noastră de luminare și îmbărbătare la luptă să ne reușească cât mai bine, trebuie să ne mărim fondurile de propagandă, fără cari nu putem face nimic. Deci, se cere ca toate secțiunile noastre să-și facă darea de seamă materială, cât mai curând, trimițându-l comitetului central român. Fiecare secțiune și fiecare tovarăș constient are datoria ca prin liste de subscripție să strângă donațiuni pentru fondul de agitație. Numai așa vom avea mijloacele necesare ca să ținem mai multe adunări publice, în cari să luminăm poporul și să-l pregătim pentru lupta titanică, care se va da în zilele următoare contra tiszaiștilor-călai ai adevărului și ai libertății omenești. Dacă strămoșii noștri au știut să-și jertfescă viața pentru binele stăpânirei, atunci să jertfim și noi ceva pentru binele nostru propriu. Listele să se trimită, pe adresa „Adevărului“.

Posta redacției.

Tov. Bratu Jocea, Nagyköcs. Ai plătit pentru foaie până la 30 aprilie 1913.

N. S. S. Nr. 8. Vei căpăta răspuns în numărul viitor.

Bognár Kálmán, Vizalca. Abonamentul D-voastră expiră la 15 Septembrie 1912.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.